

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer- kesztőségnek az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre 4 frt.	—	
Félévre 2 „	Kéziratok nem adatnak vissza.	
Negyedévre 1 „		

Az egyházi népének istentisztelet alatt.

Irta: *Tornyay Ferencz.*
(Folytatás.)

Eme részek közt, mint „lényeges“ alkatrésze a liturgikus áldozatnak, az első helyet kezdetül fogva az egyházi vagy jobban mondva: a „liturgikus ének“ foglalta el és foglalja el most is, még pedig az egyház nyelvén, a latin nyelvén. „E liturgikus ének az áldozat bemutatásánál az éltető szó, az áldozat applikációjánál a kölesönös megértés nyelve a néps teremtő Istene közt.“ (Choral u. Liturgie p. 14.)

Az egyház maga, a művészet semmiféle ágában sem alkotott műveket, egyedül az énekekben. A zenészetet illetőleg ő maga adott ki könyveket, határozottan kifejezve azokban, hogy „ezek az én könyveim, ezek az én zenészetem, ezek a magam énekei.“ Ezen énekek pedig mind latin nyelven vannak írva.

Ha pedig az egyházi ének oly fontos helyet foglal el a liturgiában és oly fenséges a feladata az ünnepélyes sz. mise áldozat bemutatásánál és alkalmazásánál, senki, ki az egyházi liturgiában és zenéjében csak valamennyire jártas, sem állíthatja azt, mit akárhányszor hallani lehet, hogy az egyházi ének csak külső ragaszték, lényegtelen ékesítés, dísz a liturgiában; sőt inkább azt fogja mondani, hogy az a liturgiának egy elkerülhetetlenül szükséges kelléke, szükséges kiegészítő része, mely nélkül az officium és sacrificium ünnepélyes megtartása, bemutatása teljességében lehetetlenné válnék.

Ha axioma gyanánt áll az, hogy az egyházi ének lényeges kiegészítő része a liturgiának, igaz egyszersmind az is, hogy ama tekintély, mely a liturgia dolgában általában dönt s mérvadó határozatokat hoz, hivatva van arra is, hogy egyedül s kizárólag, menten minden más tekintélytől, kötelező törvényeket, szabályokat, határozatokat hozzon az egyházi, liturgikus éneket illetőleg is. Eme tekintély, auctoritas az egész anyaszentegyházra nézve pedig nem más, mint az apostoli szentszék és az általános zsinatok tekintélye, azonkívül az apostoli szentszék által felállított S. Congregatio Rituum.

Ezen egyházi tekintély állított is fel bizonyos szabályokat, adott is ki rendelkezéseket az egyházi éneket illetőleg, úgy, hogy soha és semmiképen sincs az egyes egyház előjáró vagy karmester és kántor önkényére, egyéni okoskodására és véleményére bízva, vajjon az ének és zenének minő

neme stb. adassék elő az ünnepélyes istentisztelet alatt, vagy pedig mily módon adassanak elő és mily nyelven. Ezeknek igenis legszentebb kötelességek magukat a legpontosabban ahhoz tartani, mit az anyaszentegyház az egyházi ének és zene dolgában határoz, s ugyancsak az anyaszentegyháznak mint hű s engedelmes gyermekei szót fogadni; — mert eme határozatokat koránsem azért hozták, hogy éppen azok ne vegyék tekintetbe, kiket leginkább érdekelnek, s kiknek első helyen kötelességük azokat lelkiismeretesen megtartani. —

Azt nem tagadhatja senki, hogy hazánkban az egyházi ének elfajult, hogy egyházi ének és zene tekintetében oly szomorú állapotok uralkodnak, melyeket érdem szerint ostorozni teljes lebetetlenség. És ez nemcsak azon egyházmegyére szól, hol még némileg ápolgatják a latin éneklést a nagy mise alatt, hanem sajnos, kiterjed az egész Magyarországon divatban lévő „egyházi“ népénekre is, mely népének nem csak a privát és népajátosságokban divik, hanem majd minden felé a liturgikus istentiszteleten is uralkodik, tökéletesen bántérbe szorítva a liturgikus istentiszteletre nézve egyedül elfogadott s kötelező latin nyelvet. (Már t. i. a latin szertartásuaknál.)

Mint bárhol, úgy hazánkban is, — mondjuk ki nyíltan ezen igazán szomorú s helylyel közel szintén türethetlenné lett egyház-zenei állapotoknak az az oka, hogy az anyaszentegyház e tekintetbeni rendeleteit, illetékes úgy, mint nem illetékes helyen teljesen figyelmen kívül hagyják, sőt a legtöbbször semmibe sem véve az egyház tekintélyét, egyes laikusok önkényére bízzák még a liturgikus istentisztelet miképpeni való megtartását is, mindenkinek zenei gyártmányait elfogadva, csak az egyház fenséges dallamait és magasztos énekeit mellőzve.

Németországi hitfeleink — becsületükre legyen mondván, e tekintetben előbb mondták el a „mea culpa“ t, mint mi magyarok, jóllehet nem voltak éppen bünbösebbek nálunknál és előbb látták be az egyházi zenének türethetlenné vált állapotát és egy alapos reform elkerülhetetlen szükségességét.

Körülbelül 30 esztendeje lesz már, hogy a legújabb kor Palesztrinája, az egyházi ének és zene terén magának halhatatlan érdemeit szerzett Dr. Witt Ferencz, kitűzte Németországban az egyházi ének reformjának zászlóját és megállapította a „Caecilienverein für alle Länder deutscher

Zunge“ ezimű egyület.¹⁾ Esméje gyujtott. Nemsokára szép sereg gyült a buzgó mester köré, kik szóval és példával semmiféle akadályoktól vissza nem riadva törekedtek ismét érvényre emelni az egyháztól szerzett, ápoltt és helyesített régi szent éneket és zenét, távol tartani az isteniszteletből minden méltatlant, illetlent, tökéletlent vagy színbázias jellegűt; kik hadat üzentek minden lanyhaságnak, tudatlanságnak, közömböségnek és vakmerőségnek, melylyel oly sokan az anyaszentegyház törvényeit, rendeleteit ártágták, megvetették. Es most 30 év múlva, bárki, ki a németországi reformokat az egyházi ének terén figyelemmel kísérte és kíséri, kell hogy elismeréssel nyilatkozzék, megvallván, hogy a német „Caecilien-Verein“ győzött, nagyokat művelt, s hogy reform eszméi lelkiismeretes követőkre találtak nemcsak a vén Európában, de még az Oceánon túl is Amerikában. A nagy Witt pedig ezelőtt 7 évvel (1888. nov. 27) amaz édes öntudattal hajthatta örök nyugalomra tejét, hogy „jó harcot harcolt“, hogy nem hiába apostolkodott és munkálkodott az anyaszentegyház isteni véglegényének nagyobb dicsőségére.

„Witt“ nincsen többé; de emléke élni fog úgy mint nagy alkotmánya a „Caecilien-Verein“, mely egylet felytartja a megkezdett munkát s példával hódít ma is, reformál ma is a kath. egyházi ének terén. Prédikálja az anyaszentegyház parancsait a szent éneket illetőleg, de teljesíti is, követi is mindenek előtt, annál is inkább, mert áll az, hogy az olyan istenisztelet, mely nem felel meg az anyaszentegyház e tekintetbeni követelményeinek, az nem istenisztelet; az engedetlenség, az önkény az Isten dicsőségének rovására, legyen az azután akár önnittség, akár tudatlanság, akár közömbösség kifolyása. Az anyaszentegyház lehetetlen nem parancsol, nem követel, úgy tanultuk legalább az erkölcsben és ez igaz is. De éppen azért lehetőséges, — est modus in rebus — bár mi módon megfelelni az egyház eme parancsának is: „A honi nyelven való éneklés nagy mise alatt, — sub missa cantata — nincs rendjén, miért is ezen visszaélést a legszigorúbban be kell tiltani“. Decr. S. R. Congr. 1639. márc. 12.

A Congregatio ezen rendeletét tartom legfontosabbnak Magyarországra nézve; mert ez ellen vétkeznek legtöbbit. De a mi a legszomorúbb a dologban, az, hogy éppen itt nem akarják belátni a hibát, hogy nem csak lehetetlenségnek, de „absurdumoknak“ tartják az anyanyelven való éneklés elhagyását a nagy mise alatt és ennek helyébe a parancsolt latin ének behozatalát. Száz meg száz ellenvetést hoznak fel: „a nép megszokta a saját nyelven való éneklést; ha ez betiltatik, nem jön templomba; — nincs pénz, nincs ember, hogy a latin éneket meglehessen honosítani; — jó volt eddig a magyar ének, jó az a jövőben is. — Azután mire való volna a Zsaskowsky-féle énekkönyv, melyet egyházi hatóság is helyben hagyott, ajánlott stb. stb.“ Sok helytt azt is lehet hallani, „hogy a mi kántorunk csak magyarul tud énekelni!?!“

Ha igaz ez, — amint igaz a 100 közt 90 nél — mert hát Zsaskowsky emlőjén szájják a magyarországi kántorok magukba az egyházi és zenetudományt. — akkor „sapi-

1) Ezen „Caecilia egyület“ tagjai által, 1887. évi augusztus havában Grazban tartott egyetemes gyűlésen fennevezett egylet a következő nevet kapta: Caecilien Verein für Deutschland, Schweiz u. Oesterreich Ungarn. Tehát érdekelve van legalább is a ezimben már hazánk is.

enti sat“! Nem kell itt kommentár; tudja mindenki, hogy primo toro nem a kántorok a hibások!

De visszatérve tárgyambhoz, azt mondom, hogy az ily ellenvetések és mentegetőzések nagyon sántikálnak, és éppen nem lehetnek mérvadók, sőt a dolog hibás voltát még nővelik.

Tény pedig és nagyon is megszivlelendő tény marad mindig csak az: hogy inkább semmiféle „nagy mise“, mint csonka, karrikátúra, mely nem az egyház követelményeinek, hanem az igen is az *in liturgiis* semmiféleképpen fel nem világosított nép és kántorok neveltséges szeszélyeinek felel meg.

Ha én jelen sorokban az egyházi népének ellen kelek ki, még pedig jogosan, korántsem mondom azt, hogy a népének kiküszöbölendő a templomból. Oh nem! Ha valaki, úgy legkevésbé én vagyok ellensége az egyházi népének. Sőt tisztelője, barátja vagyok annak, ha a nép énekel istenisztelet alatt, s jól tudom, mily mély hatást képes kelteni az, ha az összegyűlt hívek őszinte áhitattal zengenek egy szép éneket a honi nyelven. De mindennek meg van a maga helye, ideje. A legelső, és mindenekelőtt — az egyház akarata!

Mi pedig az anyaszentegyház akarata az egyházi népet illetőleg?

1. Mengengedi, hogy a nép saját anyanyelvén énekeljen csendes mise alatt, a délestéli ájtatosságokon; népájtatosságokon akár délelőtt, akár délután. Délutáni istenisztelet alatt általában, vagy ugynevezett hálaadási istenisztelet alkalmával p. o. év végén Szilveszter estéjén; vagy litánia alatt, midőn a nép szintén a honi nyelven énekelhet; csak-hogy ilyenkor a ténykedő pap is kötelezve van az azon nyelven való éneklésre. Az ilyen istenisztelet aztán népájtatosság, privat ájtatosság, de nem liturgikus istenisztelet.

Hol „liturgikus vecsernye“ megtartására kötelezettség nem létezik, ott a vecsernyét is végezhetik a nép nyelven, vagy pedig egy más, nem a napra szóló officiumból vették a vecsernyét.

II. Ott a hol meg van a kötelezettség „liturgikus istenisztelet“ megtartására, végzésére, meg van azon szigorú kötelezettség is, hogy az *latin* nyelven végeztessék. Mindenek előtt vonatkozik pedig ez a nagy misére, miut liturgikus isteniszteletre per eminentiam.

Felmerülvén tehát a kérdés: vajjon szabad-e az énekes (nagy) mise alatt vagy a midőn az officiator, ténykedő pap latinul énekel, a nép nyelven énekelni? reá határozotlan „nem-mel“ kell felelnünk. Ezen kérdés megoldásánál a „legitima consuetudo“ról szó sem lehet.²⁾

Itt nem kérdezzük, nem szabad kérdeznünk, vagy arra bivatkozunk: hogy mi történik Németországban vagy Galiciában, ebben vagy a másik egyházi kerületben? mit szólnak hozzá a püspökök vagy a nép?

A legfelsőbb tekintély, mely a Pápa nevében „in liturgiis“ dönt, a S. R. Congregatio 1605-ik évi június hó 11-én a Pápa által megerősített következő Decretumot bocsátá közre:

„Egy püspök sem lehet bíró oly kételyek megmagyarázásában, melyek a ritus és szertartások körül támadtak.“

2) An quaecumque inveterata consuetudo in contrarium derogari possit legi a decretis S. R. C. praescriptae? Resp. „Negative“. 1839 Augustus 13.

Ugyancsak e Congr. Rit. 1695. szept. 3-án és 1696. nov. 24-én illetlen tartalmu decretumot adott ki: „Mivel a nép nyelvében való érvelés a liturgikus istentisztelet alatt az egyház „ritusa“ ellen van, jogában áll az illető „Ordinarius“ egyházi előjárónak, hogy azt megakadályozza, legyenek bár jók és épületesek ama egyházi népének; mert igen is illenek a nép ajtosságokra, de nem a „nagy mise“ megtartására.“

1822. szept. 17-én a Congr. Rit. ezen kérdésre: Vajjon mihez tartják magukat a szertartók, (Cereemonarii) midőn észreveszik, hogy itt-ott az istentisztelet nem a „Rubrikák“ szerint tartatik meg s hogy a Congregatio határozatai és decretumai figyelembe nem vétetnek? — következőképen válaszolt: „Az illető egyházmegye püspökéhez kell fordulni, ki szigoruan kötelezve van arra, hogy alkalmas eszközök által oda hasson, hogy a S. Congr. Rituum határozatai és decretumai a legszigorubbant megtartassanak!“

1591 évi márcz. 16-án kiadott decretumában a S. Congreg. Rit. közzé teszi: hogy bevett szokások, melyek a Missale Romanummal ellenkeznek, megszüntetendőknek tekintessenek V-ik Pius pápának a Missale elején lenyomatott bullája „Quo primum“ szerint; mert ama szokások inkább kihágásoknak, visszaéléseknek, mintsem szokásoknak mondhatók.“ Ezekből pedig kiténik az, hogy egyetlen püspök sem engedheti meg, vagy hirdetheti szabadnak, hogy nagy mise alatt a nép vagy kántor a honi nyelven énekeljen. Sőt ellenkezőleg minden egyházmegye főpásztorja a legszigorubbant köteleztek arra (fentebb idézett decretum értelmében, hogy a Congregatio határozatait érvényre emelje.“)

(Folyt. köv.)

A szent hivatal vagy általános vizsgálat kongregációja.

(Congr. S. Officii seu Univ. Inquisitionis.)

A szent hivatal vagy általános vizsgálat kongregációja a római kuriának azon testülete, melynek feladata a pápát az igaz hit- és erkölcsi elvek megőrzésére irányuló és a világegyházra kiterjedő gondjaiban gyámolítani. Ezen kongregáció eredetét III. Pál pápától, mostani szervezetét V. Sixtusól bírja. Midőn t. i. a 15. század első felében a protestáns tanok csaknem egész Németországot hatalmukba kerítették, sőt más országokban is mindinkább tért foglalának, hogy terjedésök megakadályoztassék, a protestáns elvekhez pártolt híszegőknek az igaz tanokhoz való visszatérése pedig elősegítették, III. Pál pápa 1542-től kiadott „Licet ab initio“ kezdetű rendeletével megalapította a szent hivatal kongregációját, melyet utódai — mint IV. Pius „Cum nos“, V. Pius „Sanctissimus“, „Inter“ és „Cum felices“ rendeleteikben megerősítettek, kiváltságokkal ruháztak fel, míg V. Sixtus 1587-ről kelt és „Immensa aeterni“ konstitúciójában jelen alakjában megállapított.

Nem szabad összetéveszteni a szent hivatal kongregációját magával a szent hivatallal, melyet a 13. századtól, III. Ince idejétől az apostoli sz. szék által többnyire a domonkosokból kiküldött hitnyomozók (inkvizitorok) viseltek, hogy a püspököket, kik — mint a kánonjogban mondani

3) 1852-ben ezt a kérdést intézték a sz. szertartások gyűlékezézetéhez: „vajjon meg van-e engedve, hogy a lelkészkedő papság nyugodt lelkiismerettel oly könyveket szerint tartsa magát a liturgikus ténykedések alkalmával, melyeket az egyes püspök approbál, megenged vagy elrendel, de a melyek eltérnek a római Pontificale Cereemoniale s Ritualé-tól s hogy ilyenkor elége az engedélyre a püspök akarata? A Congregatio pedig a következő év január 10-én erre azt a választ adta: „Negative et amplius“ Ily püspöki engedély tehát in liturgicis et rubricis magában véve semmis, annak felhasználása pedig tilos!

szokás — egyházmegyéjökben született inkvizitorok, — az igaz hit fölött való örködésökben gyámolítsák és az eretnek tanokat följelentsek. Az inkvizicio kongregációja jóval később keletű az inkvizitorok intézményénél, — célja mindkettőnek ugyanegy, az előbbi az utóbbit célja kivételében elősegítette, az inkvizitorok intézménye az inkvizitio kongregációjának alárendeltetett.

Míg több kongregációban az elnökséget a pápák egyik-másik bibornokra bizzák, az inkvizicio kongregációjában maguknak tartják fenn. Tagjai a kongregációnak a bibornokok, kiknek száma a pápa akaratától függ, s a kik általános inkvizitoroknak nevezetnek. Titkára a kongregációnak mindig a bibornok-testület dékánja, az ostiai püspök. A kongregáció személyzetéhez tartoznak a hivatalnokok (officialis), kik között első helyen áll a hivatalbeli biztos (commissarius sancti officii), a ki mindig egy lombardi tartományi dominikánus, ki a kongregációban rendes bírói tisztelet teljesít. Ez után következik egy ülőnk (assessor), ki a hivatalbeli biztosnak tanácsadója s ki rendszerint egy az egyházjogban járatos világi pap és tiszteletbeli pápai kamarás. Ez a teljes ülésben előadó is. Ezután jő a közzéadó (promotor fiscalis) és a védő (advocatus reorum.) Vannak a kongregációnak ugynevezett konzultorai, kik egyes esetekben nézeteket nyilvánítják, a bibornokokat informálják. Ezek hit- és jogtudós világi papok és szerzetesek közül a pápa által nevezetnek ki: hanem két domonkosrendi atya, t. i. a domonkosrend általános főnöke és magister sacri palatii valamint egy minorita atya született konzultorok (consultores nati). — A kvalifikátorok a szent kongregáció parancsára javaslatot hoznak, minő cenzurát érdemel ez vagy az a tantétel. Végül következik a jegyzők. Említett hivatalnokok mindnyájan titoktartásra vannak kötelezve és pedig sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae.

A mi ezen kongregáció ügykörét illeti, a kongregáció örködik az igaz hit és erkölcsen fölött. Ebből kifolyólag:

1. itél az eretnység, hittagadás, szakadárság, a babonáság minden neme és a szentségekkel való visszaélés fölött (sollicitatio ad turpia in sacro poenitentiae tribunali).
2. Válaszol a hitelvi dolgokban hozzáérkezett kérdésekre.

3. Igazságot tesz a püspökök és a kiküldött inkvizitorok közt felmerülő nézeteltérésekben;

4. A tiltott könyveket lajstromozó kongregációnak, úgy szintén a magister s. palatii joghatóságát együttesen felöleli.

5. Joghatósága az említett ügyekben kiterjed minden patriarchára, érsekre, püspökre és kiküldött inkvizitorra.

6. Alkalmilag hitnyomozókat küldhet ki és pedig esetleg hatalomtruházási joggal.

7. Örködik, nehogy hit és erkölcsellenes könyvek és iratok a hívek lelkét megmetyeljezzék. Azért habár a gyanus könyvek átnézése és lajstromozása az index kongregációja is a szent hivatal kongregációja is ide szokta áttevni az ilyes könyveket, vannak esetek, főleg ha nagy fontosságú a dolog, hogy az inkvizicio kongregációja maga intézi el az egész ügyet.

8. Közvetíti a püspököknek az ötvére szóló felhatalmazásokat (facultates quinquennes), nemkülönbön a háseledelektől való tartózkodás kötelessége és az első fokot érintő verrokonosági akadályoktól való felmentéseket.

Úgy elvileg mint gyakorlatilag nagy fontosságú kérdés mily értéket kell a Congr. S. Officii határozatainak tulajdonitónak?

Mindenekelőtt különbséget kell tennünk a szent hivatal kongregációja által kibocsátott decretumok természete között.

A szent hivatal kongregációja az igaz hit- és erkölcsi elvek megőrzésére irányuló feladatát nagyobbbrészt közvetlenül, de részben közvetve is gyakorolja. Közvetlenül, midőn az igaz hittel és tiszta erkölcsel ellenkező tanokat, legyenek azok akár szóval, akár írásban hirdetve egyenesen kárhoztatva az igazság mellett állást foglal; közvetve, midőn ezen vagy azon könyvnek olvasásától, mint melyből a hívek

a tévely mérgét magukba szívhatják, hiveit eltiltja. Első esetben kiadott rendeletei tani jellegűek, az utóbbiak pedig fegyelmi természetűek. Habár az utóbbi dekretumok első sorban az index-kongregációnak ügykérebe vágnak, de mivel a szent hivatal kongregációja amannak jogkörét is magában egyesíti, vannak esetek, mikor e kongregáció fegyelmi dekretumokkal is foglalkozik. Mivel tehát az index-kongregációjának határozatai kizárólag fegyelmi természetűek, a szent hivataléi pedig tulnyomólag tani jellegűek, mikor e kongregáció határozatainak tekintélyéről és kötelező erejéről van szó, rendszerint a tani jellegű határozatokat szokás érteni.

E határozatok ismét háromfélék. Vagy olyanok

1. melyek a pápa nevében adatnak ki úgy, hogy bennök a kongregáció tagjairól legfeljebb mint tanácsadókról van szó. A pápa ugyanis fenntarthatja magának a jogot a vitás kérdések a megérett vizsgálatok és tárgyalások után való végleges eldöntésére, úgy hogy a határozatban ő maga szerepel mint szóló és mindenkit kötelező, nem pedig a kongregáció, mely a vizsgálatot megejtette, a tárgyalást bevégezte. Ez esetben tulajdonképen maga a pápa határoz és dönt, a kongregáció csakis mint előkészítő bizottság szerepel, habár a hozott határozatra nagy, sőt elhatározó befolyást gyakorol.

2. A kongregáció tani jellegű határozatai olyanok, melyeket a kongregáció tagjai saját nevében adnak ki, de megemlítve, hogy a határozat a pápának előzetesen bemutatott és annak különös parancsára vagy éppen jóváhagyásával adatott ki.

3. A kongregáció határozatok harmadik fajtát pedig azok képezik, melyeket a kongregáció tagjai hivatalukból kifolyólag boesátanak ki, de sem a pápa különös parancsára, sem annak jóváhagyásával.

I. A mi az Inkvizíció tani jellegű határozatainak az utóbbi fajtát illeti, általános a teológusok azon nézete, hogy azok csalhatatlanságra igényt nem tarthatnak. És ez a következő theologiai érveléssel bizonyítható.

Az Inkvizíció tagjai a pápától nyernek ugyan tekintélyt, de csak annyiban, a mennyiben e tekintély közölhető és átruházható. A csalhatatlanság a pápa személyes kiváltsága, melyet oly kevéssé ruházhat át másokra, mint a primatusnak személyéhez kötött tisztét és méltóságát. „Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam“ etc. „Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua“ etc. kizárólag Péterhez és utódaihoz volt intézve, az ezen szavakban megígért csalhatatlanság Péter és utódai személyéhez van kötve, annak másokkal való közlésére sem Péternek sem utódainak joga nincs. Az épület alapjának magának kell helyt állani, — Péterért magáért könyörgött az Úr, hogy hite meg ne fogyatkozzék, sőt erősítse meg abban az atyafiakat is.

II. Egészen másként áll a dolog a kongregáció ama határozataival, melyek a pápa neve alatt látnak napvilágot, a melyekben maga a pápa viszi a határozó, döntő szerepet, a kongregáció tagjairól legfeljebb mint tanácsadókról van szó. E határozatok tulajdonképen a pápa határozatai, a ki teljesen magáévá tette azokat, azért ha a határozatoknál megvannak az „ex cathedra“ való nyilatkozásnak a vatikáni zsinat által részletezett föltételei, csalhatatlan jellegűek. Ez esetben épen oly tekintélyt kell e határozatoknak tulajdonítani, mintha az abban foglalt hit- vagy erkölcsi elvet bulla vagy breve alakjában hirdetné és pedig végérvényesen (modo peremptorio, definitive) a pápa. Mert hogy a határozatot a kongregáció tagjai fogalmazzák, az mit sem változtat a dologon. Hisz a csalhatatlanságra igényt tartó bullákat sem fogalmazza mindig a pápa, már pedig senkinek sem jutott eszébe állítani, hogy ezért azok nem csalhatatlan jellegűek. Az hogy bulla, breve, vagy a kongregáció által fogalmazott dekretum alakjában gyakorolja a pápa legfőbb tanítói tisztét, mit sem változtat a dologon.

(Vége köv.)

T Á R C A.

Alföld.

*Nem tudom miért, de oly igen szeretlek
Téged, te nyiltarczú magyar rónaság!
Szeretők szíve se lángol tüzesebben,
Gyermek se szereti jobban az anyát.*

*Pedig nem ölödbe ringatták a bölcsöm,
Másmint hajnalodott rám a földi lét:
Zord fonséggel hol a székelý bércek orma
Fellekórondába rejti tar fejét.*

*Tán a te két költöd — Isten csalogányi —
Kedvellette úgy meg a te képedet?
Ah, föld soha nem volt úgy megénekelve,
Mint ök énekettek, Alföld, tégedet!*

*Avagy népedért vagy oly kedves előttem?
Oh, e nyílt, e bátor, józan, büszke faj!
Isten első népe, s mint az ősi székelý,
Az utolsó igit oly igaz magyar.*

*Vagy tán őseinktől, kik e hont szereztek,
Öröklödtél rám e forró vonzalom?
... Ezer éve épen, ámulva keletről,
Hont keresve törtek úllan utakon.*

*S Kárpátok vállain már innen valának,
Lejtős rengeteget immár gázolák;
Egyszer csak a szűk táj hirtelen kitágult:
Te álltál előttök, tündér rónaság!*

*S tomboló örömmek szilaj taja zendült,
S örömszajtól ég és föld megrázkoda,
Te mosolygva intél a megérkezőknek,
Nyílt Alföld, magyarok új s örök hona.*

*E lelkesedésből ég bennem egy szikra?
Ej, honnan az érzés, mért kutatni azt!
Székelýföld után hogy szívemben, oh Alföld,
Tied az első hely, anyyi szent igaz!*

F ü l ö p Á r p á d.

Heti krónika.

Gyulafehérvár 1896. febr. 14.

Kezdjük az ország szemefényén, az országgyűlésen. Igaz, nem sok épületes dolog folyt le ott ezalatt a jámbor hét alatt. Ugy jártunk vele, mint hó olvadáskor, kezd kitűnni a sok undokság, melyet a tél szép fehér lepel alá rejtetett volt. Egyébiránt a mi miniszterünknek Wlassicsnak et comp. a bőrére ment az egész heti politikai élvezet. Meg nem állhatjuk, hogy ez alkalmából a mi miniszterünk (tanárok minisztere) arcképét ne közöljük egyik laptársunk előadása alapján. „Midőn Wlassics Gy. vette kezébe az ügyek vezetését, minden keresztény honpolgár tisztában volt, hogy kárhuzatos befolyással lesz az országra. Ez az úr volt az, ki keresztülvitte a felekeztenékliliséget, s a zsidóhite való

áttérés szabadságával a kereszténységet a sárba tapodta. Ez az úr szokott részt venni a szabadkőművesek által rendezett gyűléseken, hol az istentagadást dicsőítik, ő állítja fel a közkeletnélküli iskolákat, ő tömte tele a közoktatásügyi tanácsot zsidó professzorokkal, s jutalmazza a katolicizmus ellenségeit katolikus alapítványok olesó haszonbérletével. Neki köszönhetjük, hogy a kongrua rendezésénél a liberális párt céljai játszanak döntő szerepet. A helyett, hogy miként állása megköveteli, a keresztény hitnek, tudománynak és nevelésnek tenne szolgálatokat, oda dobta magát a szabadkőműves zsidóságnak, mely a sajtóban nap nap után legyezgeti nevéstéses hiuságát és tömjénez középserzi tehetségének.“ (F. N.)

Tárcája tárgyalása a magyar közélet visszasságainak, elerkőstelenedésének újabb adatait tárta elé. Ő maga két terjedelmes beszédben fejtette ki vallástgyi és tantgyi terveit. Azt mondhatjuk sokat akar a szarka, de . . . Nem is lehet csodálni. Olyan gazdálkodással, minőt a Pulszky-féle ügy felderített, nem lehet tisztességes eredményhez jutni. S a nagy Bánffy az ellenzék heves támadásai és a nagy, pénzelt tartott liberális párt szennyének szapulásai közben azt az elvet hangoztatja, hogy az a végtelen törvénytelenység, mit a megbolondított Pulszky komédia előzményeül Csáky, Eötvös, Wekerle elkövettek, mindaz védendő, de az ellenzék, mely a főispáni és miniszteri visszaéléseket napfényre hozza s az országnak megmutatja, mire fordítják a szegények adófilléreit, az a hibás. Vagyis a botrányt nem az csinálja, ki a lopást elköveti, hanem a ki felfedezi. Erre az éretlen filozófiára tört ki aztán javában az ellenzék s a kormánypártnak egymásután kellett eltűrnie a legkeményebb kifejezéseket, melyeket valaha kormánynak a szemébe dobtak: *tolvajok, orgazdák, sikkasztók, be kell csukni őket.*

Elrepült a nagy kő, ki tudja hol áll meg, . . . s kit hogyan talál meg? Ar.

A vita egyre foly, de nem a vallás politikáról, sem a tantgyről, hanem a kormány hitványságáról a parlamenti bizottság kiküldéséről.

De foly ezalatt az ügynevezett *újrend* rendetlenkedése is.

Az újrend minisztere egymásután adja ki rendeleteit (értelmetlen, vagy rosszakaratu?) közegeinek az új anyakönyvvezetőknek, de azért a kath. napi lapok nap nap után új eseteket kénytelenek regisztrálni, melyek a kath. házassulandók lelkiismereti sérelmeit tárják a világ elé. Bizonyos Schmiadt L. ottövölgyi anyakönyvvezető orcátlan eljárása csak egy a sok közül. Ez az úr nem átalotta a szegény jegyepárt elutasítani, mert nem volt díszes ruhájuk, s a szegény felek kénytelenek voltak mástól kölcsönzött ruhában jelenni meg.

Egyszóval a felek mindenféle zaklatásnak vannak kitéve, a miniszteri rendelet értelmében nem szükséges aláírásokra kényszerítik a szegény tudatlan népet; arra oktatják, mint Csernén, hogy „nem kell a templomba menni,“ más helyt csak ünnep és vasárnap engedik meg a jelentkezést, mások tudatlanságukban esküt is kívánának, mint egy lengyelfalusi párral akart az alsó olcsvári (Abauj-Torna m.) anyakönyvelő. Nem csoda hát, ha az új intézmény nem tud népszerűsége vergődni.

Mindezek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy nálunk

is felébredjenek s állást foglaljanak a polgári házasság ellen, mint Németországban, hol a visszaelés annyira ment, hogy a nem törvényes tisztviselők előtt kötött házasságok roppant száma miatt szükségesnek látják azt az új intézkedést törvénybe iktatni, hogy érvényes az oly házasság, melyet valaki olyan egyén (bár nem törvényes tisztviselő) előtt köt meg, kit az illető kerület polgári tisztviselőjének tartott. Természetes ez ellen fellázad és küzd, a kiben egy kis ker. önézet van. Szükséges tehát, hogy idejekorán felébredjen a magyar katolicizmus s általában a kereszténység is, hogy az óriási pusztításnak elejét vegye. Azért üdvözöljük azokat a híreket, melyek a néppárt terjedéséről adnak értesítést. Ennek a terjedésnek a jele az, mit e párt organuma az *Alkotmány* f. 11. száma hoz, hogy t. i. Erden (Fejér m.), Nyerges Ujfaluban (Esztegom m.), Légrádon (Muraköz), Barcsom (Somogy m.), Szt. Simonban (Gömör) Karavukován (Bács m.) legközelebb néppárti gyűlések lesznek.

Igy állunk itthon. S künn? A pápa ránk gondol s a millemium alkalmából enciklikát fog intézni a magyarokhoz. Bulgáriában pedig az orosz rubel diadalmaskodik a lelkiismereten s Ferdinánd *hittagadással felség* címet szerzett. Lelke rajta.

Krónikás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A polgári bejelentés és anyakönyvvezetés ügyében hozott elvi jelentőségű határozatok.

1. A születési bizonyítások felmutatása alól a polgári anyakönyvvezető a házassulókat esetleg felmenteti.

A születési bizonyítványok is azon okiratok közé tartoznak, melyek felmutatása alól az anyakönyvvezető a házassuló feleket felmentheti, ha előtte az igazolandó körülmények közvetlenül ismeretesek vagy hitelt érdemlő módon igazolva vannak (A. T. 50. §-a 27.243. számú I. M. út. 25 §-a).

2. A polgári házassági kihirdetés alóli felmentést kérő házassulóktól arról, hogy közöttük házassági akadály nem forog fenn, a felmentő hatóság esküt nem vesz ki.

A felmentvény bélyegmentes.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi október 3-án 85.694 sz. alatt kelt határozata: L. vármegye alispánjához. Folyó évi szeptember 24-én 11.561. sz. a kelt jelentésére hivatkozással értesitem címedet, hogy az alispán a polgári kihirdetés alóli felmentést kérő felektől, kik előtte személyesen szóval kijelentik, hogy legjobb tudomásuk szerint köztük házassági akadály nem forog fenn, ezen kijelentésüket illetőleg esküt nem vesz ki. A felmentvényok az illetéki díj-jegyzék 34. tétele szerint bélyegmentesek.

3. A házasságot a megkötés helyének törvényei szerint illetékes hatóság előtt kell kötni.

A külföldön kötendő házasságok érvénye iránti előzetes bizonylatot többé nem a vallás és közoktatásügyi, hanem az igazságügyi miniszter állítja ki.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi október 3-án 85.691 sz. alatt kelt határozata: M. vármegye alispánjához. Folyó évi szeptember 28-án 10.548. sz. a. kelt jelentésére értesitem czimedet, hogy 1. a házasságot a megkötés helyének törvényei szerint illetékes hatóság előtt kell kötni, ezek: Horvát-Szlavonországokban kizárólag a felekezeti lelkészek, Ausztriában a felekezeti lelkészek és kivételesen zsidók és keresztények között a polgári hatóság; 2. a külföldön kötendő házasságok érvénye iránti előzetes bizonylatok kiállítása tárgyában 1883. évi aug. hó 1-én 31.454 sz. a. kelt vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet hatályon kívül helyezett az A. T. 59. §-ának második bekezdésében foglalt azon rendelkezés által, hogy ha magyar állampolgár külföldön külföldi hatóság előtt kíván házasságot kötni arról, hogy házassága hazájának törvényei szerint akadályba nem ütközik az igazságügyminiszter ad tapusitványt.

4. A polgári kihirdetés alól csak nyomós méltányossági okokból adandó felmentés.

A felmentésért díj nem szedhető.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi október 3-án 85.694 sz. a. kelt határozata: Sz. vármegye alispánjához. Folyó évi szeptember 20-án 14.525. sz. a. kelt jelentésére hivatozással értesitem czimedet, hogy az alispánnak csak joga a polgári kihirdetés alól felmentést adni, erre azonban kötelezve nincs. Mintbogy a felmentésnek már fogalmában benne van a kivételesség, a dolog természetéből következik, hogy a kihirdetés alól csak nyomós méltányossági indokok fenforgása esetén van felmentésnek helye.

A polgári felmentésért semminemű díj nem szedhető és ezen szabálytól még azímed által hangsúlyozott jótékony ezél szempontjából sem lehet eltérések helye.

5. A polgári házasságkötéskor az előírt nyilatkozatokon kívül beszédet is tartani nem ajánlatos.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi október 3-án 85.694 sz. a. kelt határozata: B. vármegye alispánjához. Folyó évi szeptember 27-én 10.523. sz. a. kelt telterjesztésre értesitem czimedet, hogy az, miszerint az anyakönyvezető a felekhez az előírt nyilatkozatokon kívül beszédet is intézzen, eltiltva ugyan nincs, de részemről ajánlatosnak nem tartom. Címed tehát saját hatáskörében azon irányban igyekezzék közrehatni, hogy a külön beszédek tartása elmaradjon.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a szebenmegyei róm. kath. tanítóegylet és a szebenmenyei tanítóegylet választmányainak 1896. febr. 5-én a kir. kath. Terézárvaiban tartott gyűléséről.

Jelen vannak a róm. kath. tanítóegylet választmányának tagjai közül: főt. Prokupek Sámuel, Szánthó Mihály, Szanter Vilmos, Schuch Odön, Mülner József és Máthé Dénes.

A szebenmegyei tanítóegylet választmányának tagjai közül: Bod Péter, György József, Zöld József, Tóth Károly, Györy Ignác és Néher Vilma.

Elnök főt. Prokupek Sámuel üdvözlőlvén a megjeleneteket, behatóan fejtegette az ezredvének a két tanító-egylet által való közös megünneplését s végül felhívta a gyűlést az indítványok megtételére.

A gyűlés a tárgynak hosszas és minden oldalról való megvitatása után a következőleg határozott.

1. Részt vesznek az ünnepélyen a kir. kath. Terézárva-

ház, a belvárosi róm. kath. iskola, az állami népiskola és a két zárda növendékei.

2. Az ünnepély czime lesz: Milleniáris közgyűlés.

3. Az ünnepély helye: a Társasági ház nagy terme.

4. Az ünnepély megtartásának ideje: 1896 év május 2-a.

5. Énekelni fogja a tanítótestületek férfi kara a szózatot és talpra magyart, a fentjelzett intézetek növendékei együtt hármasszólamban: Kölesei és Királyhimmust.

6. Unnapi beszédet mond: főt. Prokupek Sámuel.

7. Alkalmi felolvasást tart: Bod Péter. Szaval: Zöld József.

8. A gyűlés felkéri az egylet elnökeit, főt. Prokupek Sámuel és Bod Péter urakat, hogy a két zárda igazgatóságánál eszközöljék ki a zárdai növendékeknek az ének karban és az ünnepélyen való résztvevőket.

9. A Társaságiház nagytermének az ünnepély napjára való kibérlésére Zöld József, Szanter Vilmos és Schuch Odön küldetett ki.

10. Végül felkéri a gyűlés Dományáncz Pétert a férfi kar és Zöld Józsefet a gyermek kar vezetésére.

Több tárgy nem lévén, elnök ur köszönetet mondván megjelenésükért a választmányok tagjainak, a gyűlést bezárja.

Máthé Dénes,
jegyző.

I R O D A L O M.

Könyvismertetés.

„*Boldog Alacoque M. Margit Élete és a Jezus sz. szíve tisztelétének eredete. Irta Bongaud Emil lavali püspök. A nyolcadik francia kiadás után fordította: Szentannai (Spett). Gyula gyomai plebánus. Gyoma, 1896. 444 l. Ara 2 frt.*“

Bongaud Emil a birneves francia püspök, ki — szeretik hiinni — a közkézen forgó „A kereszténység és korunk“ c. remek művével a kathol. egyházi irodalomban igazán halhatatlanná tette nevét. két kötetben előadta „Szent Chantalnak s a Visitatio eredetének történetét.“ Azoknak kedvéért kik e rendről talán még nem hallottak, megjegyezzük, hogy Chantal sz. Franciska szalézi sz. Ferenc geufi püspök tanácsai nyomán egy nőszerezetet alapított. Tagjainak neve: Az Erzsébetet látogató Szűz Mária leányai. Rövidebben látogatás (visitatio) szüzei. A franciák az egész rendet csak így nevezik: visitatio. Magyarban: Sarlós Boldogasszony rendje. Tagjai ismereteseek még Salesiának név alatt.

Bongaud megírta ezen rend eredetének történetét. Azt hitte, hogy ezzel bevégezte feladatát. De — mint ő maga írja „im egy édes, tiszta hang még hívogat. Szent Chantal leányai közül az elsőé, ki az oltárra jutott. Azé, kit Salesi sz. Ferenc és dicső társnője művének befejezésére választott. Ok ketten együtt dolgoztak az épület fölemelésén. Megvetették alapját, kirajzolták tervét. De koronája hiányzott. Ennek a szent és igénytelen szűznek (B. A. M. Margitnak) volt hivatása, hogy föltegye. Boldogunk *Élete* tehát Sz. Chantal történetének mintegy szükséges függeléke. Egyiknek életrajza megvilágítja és teljessé teszi a másikat.“

S mi czézből alapította szalézi szt. Ferenc — legalább is ő volt az eszme megpendítője és előharcosa — ezt a rendet? „Nem tudom — mondja kedélyesen — miért neveznek engem rend alapítónak; hisz nem azt csináltam, amit

akartam, azt csináltam, amit nem akartam.“ Csakugyan, amiről szalézi sz. Ferenc előbb ábrándozott, egészen más valami volt, mint a Visitatio, ahogy 1615-ben kezeiből kikerült. Munkája szervezésében minden lépten egy-egy véletlen legyőzhetlen akadály kényszerítette módosítani tervét s vezette lassanként oda, hogy leányaiból éppen az ellenkező legyen, mint a mit ő akart. Ő Máriákat akart s Máriákká tette őket. Az életradrába akarta ereszteni s a szemlélődés ölébe helyezte őket. Városokba, falvakra akarta küldeni a szenvedők fölkeresésére s elrejtette őket minden szem elől áttörhetetlen rácsok mögé. Az a Visitatio, melynek méhkashoz kellett volna hasonlítania, honnét a méhek kiszállnak s a lélek és test minden sebére a szeretet mézét hordják — egyszerre csak elzárkozik. Csendbe merül. Nem tevékeny méhkas; szelid, merengő egészen benső szentély, mely egészen a sz. Szív szentélyévé alakul . . .

Alacoque Mária Margit (született Lhautecourban az 1647 év július 22-én, szt. Magdolna napján Alacoque Kólos és Lamyn Philiberte szülöktől) már egész kis korában a mely vallásosságnak igazán csodálatos jeleit adta. Artatlan szíve csak Jézus Krisztusért dobogott; csak attól félt, hogy neki nem talál tetszeni. Négy és fél éves korában keresztanyjához ment lakni; de a jó asszony 1655-ben meghalt s így Margitnak vissza kellett térnie családjához. Alig érkezett haza, mikor az első csapást másik, még súlyosabb követte. Atyja ugyanazon év vége felé színtelen meghalt; alig 41 éves korában, a becsületes embernek és kereszténynek szennytelen hírében. Fialat özvegy öt kisgyerekekkel maradt utána; hozzá még közepes vagyon és bonyolult ügyek. A szegény özvegy, mivel elhalt férjének ügyeit szándékozott rendezni s a sok utazgatás miatt a gyermekek nevelésével kellőképpen nem foglalkozhatott, két idősebb fiát egy időre Cluny-ba küldte, a másik kettőt Alacoque Antal plebánus nagybátyjukhoz, Margitot pedig Charolles-ba, a clarissákhoz adta. E buzgó kolostor esendje, az apácák szigorú élete és folytonos imádságai, éjjeli fölkelésük, magabizáltságuk és szerénységük rendkívüli hatást tettek ugyan rá; de ezt a zárdát — mint ő maga írja — „nem találtam magamra nézve elég zárdának.“ Ebben a zárdában bocsátották először kilenc éves korában — a sz. áldozásra. S e naptól kezdve teljesen a Jézusé lett.

Egy nagy betegség, melybe ekkortájt esett s mely életét veszélybe sodorta, kényszerítette családját, hogy a clarissák kolostorából kivége. Visszatért Lhautecourba, hol gyógyulásáért a leggyöngédebb figyelemmel és gondoskodással követték el mindent; de hasztalan. „Nem tudtak — ugymond — más orvosságot találni bajomra s felajánlottak a Boldogságos Szűznek. Megigérték neki, hogy ha meggyógyulok, egykor az ő leánya leszek. Alig tettem fogadást, meggyógyultam“ s a Sz. Szűznek kiváló pártfogását éreztem, mint ki egészen az övé.“ Ezen felgyógyulása után ismét újabb csapást mért rá és anyjára az isteni Gondviselés. Nagybátyjuk vette át a vagyon kezelését, ki elég gyöngédteletlenül fogott a veszni induló ügyek vezetéséhez s kinek neje, mint korlátlan urnó félszkelte be magát Lhautecourba.

Maga b. Margit írja: „anyám és én csakhamar kemény rabságba jutottunk; az én ápolásomra és apró szolgálataimra lévén (anyám betegségeiben) hagyva, sokat szenvedett, annál inkább, mert minden zár alatt volt s még tojást és más belegőz való dolgokat is másuttól kellett kérnem . . .“ Ily ke-

mény megpróbáltatások közt fejezi be gyermekkorát Margit. Hogy e megpróbáltatások közt föntartsa, Üdvöztünk kezdett neki megjelenni és őt ez nem is igen lepte meg, mert azt hitte, hogy másokkal is így bánik. Rendesen „a megfeszültnek vagy az Ecce Homo-nak, vagy a keresztbordozónak alakjában“ jelent meg. E látvány olyan szeretetet gerjesztett benne, hogy a szenvedett bajok, az a rabszolgaság, megvetés, az a szegénység, sőt a kapott verések is csekélységeknek tűntek föl előtte, pedig igen gyöngéd s érzékeny volt természeténél fogva.

Nem vázáljuk Margit életének most következő 3—4 éves szakát. Habár édes anyja, rokonai, testvérei folytonosan a házasságra nógatták, keble belső szózatának engedve 1671 június 20-án a Visitatio parayi kolostorába lép. Két hónap múlva beöltözött. Tizenhét hónappal később ott fektült a templom padlóján; kiterítették fölötte a halotti szemfödőt és ő lelkesülten, ragyogó arccal kelt föl, mert a világgal elszámolt örökre; sirja bezárult.

Paray Burgundiának egy kis városa, melybe a Visitatio nővérei 1627 szeptember 4-én érkeztek; kolostoruk 1642-ben épült s még ma is egész eredeti egyszerűségében látható, mert nem változott. Mint említők, b. Margit 1671-ben lépett be. Tiszteletreméltó és szent életű főnöknők állottak bat évről bat évre a kolostor élén. Rendkívüli szigor és önsanyargatás jellemzi a nővéreket s ezekben a buzgó, hősies, szabályaikhoz oly szilárdul ragaszkodó lelkekben hihetetlen alázatosság és engedelmesség bonolt. Főlöskéges mondani, hogy ennyi érénynek koronája Istennek szeretete volt, az lobogott minden szívben. S ezen szeretet két fő ájtatosságban: a kereszt, és az oltárszentség, az áldozatnak és az örök szeretetnek emléke iránti áhítatban nyilvánult. Paray kolostora — a mint a mondottakból látható — a legbuzgóbb, a leg-hősiesebb az egész rendben. Sokkal szigorubbá vált, mint a hogy azt szalézi szt. Ferenc eleinte akarta.

(Folyt. köv.)

Z. Á.

— **Az erdélyi róm. kath. püspöki megye „Autonomiája“** című munka leszállított ára 1 rrt. 50 kr. (Műt számunkban 2 rrt 50 kr volt tévesen jelezve.)

KÜLÖNFÉLÉK

— **Nagybójtí szónokok.** A székesegyházban Héjja Kálmán káplán és Zlmal Agost főgymn. tanár — az előbbi magyarul, utóbbi németül, az irgalmas nének templomában pedig Vass Albert theol. tanár magyarul fognak a nagybójtí folyamán prédikálni.

— **Visszatérés az Egyház keblébe.** „Lészen egy akol és egy pásztor“, mondotta Üdvöztünk. Mi ezen isteni ígértben rendületlenül bízunk; a kathol. világegyház — a szó legszorosabb értelmében — nem ábránd, nem utópia. Minden egyes konverzió akár a civilizált Európában, akár a civilizálatlan vadok közt történjék, a Megváltó ígértének mind megannyi ékes bizonyítéka. A világegyház nagy fáján nőtt egyes fattyuhajtásokról — a felekezetekről — kezd a lomb, a levél — a lelki szárazság, mely. az isteni malaszt és kegyelem hiánya következtében sárgulva, tompodtan aláhullani s ma holnap ezek a fattyuhajtások kopaszon és szárazon fognak a föld felé meredezni, míg tűzre nem kerülnek. „Minden fa, mely nem hoz jó gyümölcsöt . . .“ ezt is a Megváltó mondotta. Az unitarizmus, a keresztény ókor ari-

ánizmusának en miniature való újabb és olcsóbb kiadása, igazán „földre konyítja fejét“. Megérett, mondhatnók túlérlett, tehát „lehull fájáról.“ Hála a jó Istennek s a szivekben működő kegyelmének, napról-napra szaporodik azok száma, kik a lelki szárazságtól eltikkadtan Ahhoz menekülnek, ki azt mondta: „a ki iszik abból a vízből, melyet én adok neki, nem fog szomjubozeni mindörökké“. Korondón özv. Lörinicz Sándorné három gyermekével és Lörinicz Anna bajadon szakítottak az unitárius felekezettel s a keresztiség szentségének felvétele által — ez lévén az egyház ajtója — visszatértek a Megváltó aklába, a kathol. Egyházba. Hadnagy Mihály ifju paptársunk, korondi lelkész a neofitákhoz megható beszédet intézett, melynek eredményét — mint tudósítónk írja — nem sokára újabb megtérésekben fogjuk látni. Adja a jó Isten!

— „Az első feeske.“ Mint a Magyar Allamból értesülünk a m. kir. belügyminiszterium a gy. alfalvi kath. népkör alapszabályait a bemutatási záradékkal ellátta. Szerettük volna az első kör híret először mi hozni, de úgy látszik a Közművelődés messzebb esik tőlünk, mint a M. A. No, de így is jobb a semminél.

— **Nyilvános számadás és hála.** A nagy Hunyadi János által épített tövisi templomban teléptül új fölöttár költségeire következő kegyes adományok folytak be. (Folyt.) Borbándon: Gyurmán Vilma 3 ft, Pujkon Mari 1 ft, Juhász Róza 1 ft. Jegenyén: Vetési Imre 1 ft 60 kr. Kolozsvárt: Pap Farkas 7 ft, Sehillung Rudolfné 5 ft, Jelen József 1 ft, Taussik Alajos 2 ft, Flóra Gyula 1 ft, Béres János 1 ft, Nedoroszték János 1 ft, Csiky Mihály 1 ft. Gámentzi Márton 1 ft, ifj. Csiky József 1 ft, Csiki Imre 1 ft. N. N. 1 ft, N. N. 5 ft, Dr. Bakonyi József 1 ft, Nyegrutz Lukács 1 ft, Schullig Nándor 1 ft, Sebestyén káplán 1 ft, Nagy Gábor 1 ft, Arkosy Lajos 1 ft, Bak Lajos 1 ft, Demjén Agoston 1 ft, Ferenc Ignác 1 ft, Friedl Mátyás 1 ft, özvegy Fekete Sámuelné 1 ft, özv. Dobál Izsákné 2 ft, Biró Béla 2 ft, Lajoska 50 kr. Jelen Árpád 10 kr Jelen Gyula 10 kr. Jelen József 10 kr, Jelen Miklós 10 kr, Jelen Róza 10 kr. Budapest: Dr. Pap Samú 10 ft. Bartsch Ferenc 3 ft, Rainovich Kálmán 1 ft, Baló Tassilló gyűjtése: 10 ft. — Erdélyi Püspök ür ő nmlga méltóztatott küldeni 153 ft 44 krt szt. mise stipendiumot erga 400 sacra; Schwörer Sebestyén brassói káplán ür 29 ft 25 krt. erga 50 sacra. Ezen 450 sacrum élvégzésében segédkezni szívesek voltak: Pucher Anaklét 10 s. Dr. Balás Endre 10 s. Steinicer Ede 10 s. Wartha Ferenc 10 s. Héjja Kálmán 10 s. Gál Miklós 15 s. Balló János 30 s. Csató János 50 s. Butyka Sándor 5 s. Vass Albert 10 s. Páll István 20 s. Máthé István 10 s. Gera Miklós 6 s. Baráci Albert 35 s. Lány Gyula 15 s. Csiky Miklós 20 s. Eröss József 15 s. Fehér Gerő 10 s. Csiszér János 20 s. Kacza István 20 s. Kassay Lajos 20 s. Dely Odön 10 s. Csató János 30 s. Bakk Endre 10 s. Agótha Balás 5 s. Zagyva Mikály 12 s. Kiss Dénes 15 s. Mindezen nagylelkű adományokért és kegyes szolgálatokért legmélyebb háláját fejezi ki Csató Ferenc z tövisi lelkész.

— **Az erd. róm. kath. irod. társ. pénztárába fizettek:** (Folytatása az 1895 évi 49. számnak.)

Püspök urunk ő nagyméltósága ajándékképen 200 ft, előfizetés címen 100 ft. Csató Ferenc ptg. 1895-re 5 ft. Jakab Lajos elf. 1895-re 4 ft. Fejér Mano rtg. 1896-ra 2 ft 1897-re 2 ft, Péterffy József elf. 1895-re 4 ft. Fekete Imre elf. 1895-re 2 ft. Zomora Dániel ptg. 1895-re 5 ft. Winkler József ptg. 1896-ra 5 ft. Winterhalter Antal ptg. 1896-ra 5 ft. Andrásy János ptg. 1896-ra 5 ft. Szamosújvári szt F. r. zárda elf. 1896-ra 4 ft. Sebestyén Mózes rtg. 1895-re 2 ft. 1896-ra 2 ft. Loycel Ferenc elf. 1895-re 4 ft. Balogh Ferenc elf. 1895-re 1 ft. 1896-ra 1 ft. Fülöp Alajos rtg. 1896-ra 2 ft. Kalit Ferenc elf. 1895-re 2 ft. Ranc János rtg. 1895-re 2 ft. Lázár Antal elf. 1895-re 2 ft, 1896-ra 2 ft. Szöcs János elf. 1895-re 2 ft. Zsigmond Endre elf. 1895-re 4 ft. Révay Károly rtg. 1896-ra 2 ft. Orbán Ferenc elf. 1896-ra 2 ft. Philemon János elf. 1894-re 4 ft. Varga Ferenc elf. 1895-re 2 ft. 1896-ra 4 ft. Buzás Mihály ptg. 1896-ra 5 ft. Riskó László elf. 1895-re 2 ft. Puskás Tamás elf. 1895-re 4 ft. Puskás Gergely elf. 1895-re 2 ft. N. Enyedi Minorita társház elf. 1895-re 2 ft. 1896-ra 2 ft. Müller János rtg. 1896-ra 2 ft. P. Simon Jenő ptg. 1896-ra 5 ft. Straubert Odön rtg. 1896-ra 2 ft. Kolozsvári szt. F. r. zárda elf. 1896-ra 2 ft. Bálinth Ignác elf. 1895-re 2 ft. Sz. István társulat elf. 1896-ra 4 ft. Heinrich Ignác ptg. 1896-ra 5 ft. Simon József rtg. 1895-re 2 ft. Markály Antal elf. 1895-re 4 ft. Oláh Antal ptg. 1894-re 5 ft. 1895-re 5 ft. Andrásy Sándor elf. 1896-ra 2 ft. Vitos Mózes rtg. 1896-ra 2 ft. Jankó Antal elf. 1894-re 1 ft. 1895-re 4 ft. Kőbalmi szt. F. r. zárda elf. 1895-re 2 ft. 1896-ra 2 ft. Mikházi szt. F. r. zárda elf. 1895-re 4 ft. 1896-ra 2 ft. Rác István elf. 1895-re u. n. 1 ft Varga Sándor rtg. 1895-re 2 ft. 1896-ra 2 ft. Gál Elek rtg. 1896-ra 1 ft. Erődy Dávid rtg. 1896-ra 2 ft. Kaca István rtg. 1896-ra 2 ft. Alvinci szt. F. r. zárda elf. 1895-re 4 ft. Paaler Károly elf. 1896-ra 2 ft. Buslig József^{*)} elf. 1896-ra 3 ft. 50 kr. Rettegé Géza rtg. 1895-re 2 ft. Bálinth Lajos elf. 1895-re 4 ft. Baráci Albert ptg. 1895-re 2 ft 50 kr. Both Názár elf. 1895-re 4 ft. (Folyt. köv.)

— **A zsidó tanítók mellőzése.** Poroszországban, mint már jelentettük, élénk agitáció folyik az iránt, hogy a zsidó tanítókat lehetőleg ne alkalmazzák a községi iskolákban. Borre porosz kultuszminiszter most egy általános feltűnést keltett rendeletet bocsátott ki, a melyben kimondja, hogy figyelemmel kell lenni arra, hogy a zsidó tanítók a német nyelvet és a kereszties hadjáratok történetét nem adhatják elő úgy, hogy az a német ifjuság lelkületére lelkesítően hathatna.

— **Három gazember.** Lembergben — mint onnan jelentik — Goldstein és Löwenberg izr. vallásu bankárokat letartóztatták. A kétevtű firma másfél millió passziát hagyott hátra és temérdek embert koldusbotra juttatott. Egy berlini telegramm szerint a rajnavesztáli bank igazgatóját, Friedmann Hermant, okirathamítás miatt letartóztatták.

^{*)} Az Emlékkönyvért már egyszer szives volt beküldeni s azért az 1 ft 50 krt. kívánsága szerint tagsági díjához csatoltuk.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.